

[Strona Główna](#) > ... > [Sprawy Rodzinne I Dziedziczenie](#) > [Dzieci Z Ukrainy – Współpraca Sądowa W Sprawach Cywilnych](#) > [Władza rodzicielska](#)

Władza rodzicielska

Niniejszą notę informacyjną przygotowała Europejska Sieć Sądowa w sprawach cywilnych i handlowych.

W transgranicznych sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (w tym kwestii takich jak prawo do pieczy nad dzieckiem i prawo do osobistej styczności z dzieckiem, kwestia opieki nad dzieckiem lub umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczej lub w pieczy zastępczej) unijne przepisy o jurysdykcji ustanowiono w [rozporządzeniu Bruksela II ter](#), a prawo właściwe dla spraw dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej reguluje [Konwencja haska z 1996 r. o ochronie dzieci](#). Konwencja ta ma również zastosowanie, jeżeli sprawa dotyczy państwa niebędącego członkiem UE, lecz będącego umawiającym się państwem tej konwencji (jak np. Ukraina).

Jurysdykcja

W sprawach dotyczących odpowiedzialności (władzy) rodzicielskiej art. 8 [rozporządzenia Bruksela II bis](#)[1] i art. 7 [rozporządzenia Bruksela II ter](#) stanowią, że jurysdykcję mają sądy [2] państwa członkowskiego[3], w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt. Sądy ukraińskie zachowują jednak jurysdykcję, jeżeli dziecko miało miejsce zwykłego pobytu w Ukrainie przed wysiedleniem. Co do zasady zmiana miejsca zwykłego pobytu wymagałaby pewnego czasu, a sąd musi ustalić, czy spełnione są określone wymogi [4]. W związku z tym dziecko ukraińskie wjeżdżające na terytorium UE prawdopodobnie przez pewien czas nie będzie miało miejsca zwykłego pobytu w UE, co sprawia, że w wielu przypadkach art. 8 rozporządzenia Bruksela II bis i art. 7 rozporządzenia Bruksela II ter nie mają zastosowania.

Art. 13 ust. 2 rozporządzenia Bruksela II bis i art. 11 ust. 2 rozporządzenia Bruksela II ter przewidują jurysdykcję w oparciu o obecność dziecka w przypadku dzieci, które są uchodźcami lub które zostały wysiedlone za granicę z powodu niepokojów w swoim kraju. W art. 52 ust. 2 [konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci](#) (w związku z motywem 25 rozporządzenia Bruksela II ter) wyjaśniono jednak, że ta zasada jurysdykcyjna powinna mieć zastosowanie wyłącznie do dzieci, które przed wysiedleniem miały zwykły pobyt w jednym z państw członkowskich. Jeżeli przed wysiedleniem dziecko miało zwykły pobyt w państwie trzecim, takim jak Ukraina, zastosowanie powinny mieć przewidziane w konwencji haskiej z 1996 r. zasady jurysdykcyjne odnoszące się do dzieci, które są uchodźcami, i dzieci, które zostały wysiedlone za granicę. Ukraina i wszystkie państwa członkowskie UE są umawiającymi się stronami konwencji haskiej z 1996 r. ([Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego | #34 - Tabela statusu](#)).

Art. 6 ust. 1 konwencji haskiej z 1996 r. stanowi, że „[w]obec dzieci uchodźców oraz dzieci, które wskutek rozruchów mających miejsce w ich kraju zostały przemieszczone za granicę, jurysdykcję przewidzianą w art. 5 ust. 1 posiadają organy tego umawiającego się państwa, w którym dzieci przebywają w wyniku przemieszczenia”.

Więcej informacji na temat stosowania konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci w przypadku dzieci pozbawionych opieki i odseparowanych od rodziców można znaleźć [tutaj](#) i [tutaj](#).

Art. 8 i 9 konwencji haskiej z 1996 r. oraz art. 15 rozporządzenia Bruksela II bis oraz art. 12 i 13 rozporządzenia Bruksela II ter stanowią, że jurysdykcję można przekazać sądowi lepiej umiejscowionemu dla osądzenia sprawy. W obecnej sytuacji może to dotyczyć ochrony dziecka z Ukrainy (na przykład przybywającego do UE bez opieki),

w przypadku gdy właściwy organ dowie się, że dziecko ma członków rodziny w innym państwie członkowskim. W takiej sytuacji pierwsze państwo członkowskie może wystąpić o przekazanie jurysdykcji, jeżeli dziecko ma szczególny związek z drugim państwem członkowskim i jeżeli przekazanie byłoby zgodne z dobrem dziecka.

Aby lepiej zrozumieć, jak stosować rozporządzenie Bruksela II bis lub rozporządzenie Bruksela II ter, przydatne są poradniki praktyczne dostępne [tutaj](#).

Prawo właściwe i uznawanie

W przypadku agresji wojskowej [konwencja haska z 1996 r. o ochronie dzieci](#) stanowi ważny instrument ochrony dzieci, w tym dzieci pozostających bez opieki, dzieci ubiegających się o azyl lub dzieci migrantów odseparowanych od rodziców. Ukraina i wszystkie państwa członkowskie UE są umawiającymi się stronami konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci ([Haska Konferencja Prawa Prywatnego Międzynarodowego | #34 - Tabela statusu](#)).

Należy zauważyć, że art. 16 ust. 1 konwencji haskiej z 1996 r. stanowi, że kwestia tego, komu przysługuje odpowiedzialność rodzicielska z mocy prawa, podlega prawu miejsca zwykłego pobytu dziecka, czyli prawu ukraińskiemu w przypadku dzieci mających miejsce zwykłego pobytu w Ukrainie. To samo dotyczy przyznania odpowiedzialności rodzicielskiej w drodze porozumienia lub jednostronnej czynności prawnej (art. 16 ust. 2 konwencji haskiej z 1996 r.). Ponadto odpowiedzialność rodzicielska istniejąca na mocy prawa państwa zwykłego pobytu trwa także w przypadku zmiany miejsca zwykłego pobytu dziecka na inne państwo (art. 16 ust. 3 konwencji haskiej z 1996 r.). Także wykonywanie odpowiedzialności rodzicielskiej podlega prawu miejsca zwykłego pobytu dziecka (art. 17 konwencji haskiej z 1996 r.).

Ponadto art. 23 konwencji haskiej z 1996 r. przewiduje formalne uznawanie z mocy prawa wszelkich środków podjętych w innym umawiającym się państwie. W związku z tym środek ukraiński objęty zakresem konwencji zostanie automatycznie uznany w innych umawiających się państwach bez konieczności jego formalnego uznania. Ukraińskie środki pozostaną zatem w mocy w UE.

Jak wyjaśniono bardziej szczegółowo w art. 18 konwencji haskiej z 1996 r., odpowiedzialność rodzicielska, o której mowa w art. 16 konwencji haskiej z 1996 r., może zostać odebrana, a warunki jej sprawowania mogą zostać zmienione środkami podjętymi na mocy tej konwencji.

Art. 15 ust. 1 konwencji haskiej z 1996 r. stanowi, że „[p]rzy wykonywaniu jurysdykcji przyznanej zgodnie z postanowieniami rozdziału II, organy umawiającego się państwa stosują przepisy własnego prawa”, w związku z czym umawiające się strony stosują w tych przypadkach swoje prawo krajowe.

Więcej informacji na temat stosowania konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci w przypadku dzieci pozbawionych opieki i odseparowanych od rodziców można znaleźć [tutaj](#) i [tutaj](#).

Współpraca między organami centralnymi

Informujemy, że funkcjonowanie ukraińskiego organu centralnego wyznaczonego na mocy [konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci](#) jest utrudnione i może być tymczasowo ograniczone w związku z obecną sytuacją.

W sytuacjach dotyczących współpracy między organami centralnymi państw członkowskich (np. gdy dziecko umieszczone w jednym państwie członkowskim ma rodzeństwo w innym państwie członkowskim), zastosowanie mogą mieć art. 55 i 56 [rozporządzenia Bruksela II bis](#) lub art. 80 i 82 [rozporządzenia Bruksela II ter](#).

Jeżeli chodzi o opiekę zastępczą, przydatne mogą być również informacje udostępnione przez państwa członkowskie na temat procedury transgranicznego umieszczania dzieci, w tym w rodzinach zastępczych, opublikowane na portalu „[e-Sprawiedliwość](#)”.

Aby lepiej zrozumieć, jak stosować rozporządzenie Bruksela II bis lub rozporządzenie Bruksela II ter, przydatne są poradniki praktyczne dostępne [tutaj](#).

Tutaj można znaleźć dane kontaktowe odpowiednich organów centralnych:

- [rozporządzenie Bruksela II ter](#);

- rozporządzenie Bruksela II bis;
- konwencja haska z 1996 r. o ochronie dzieci.

W jaki sposób może pomóc europejska sieć sądowa w sprawach cywilnych i handlowych?

Europejska sieć sądowa w sprawach cywilnych i handlowych służy wsparciem we wdrażaniu unijnych instrumentów wymiaru sprawiedliwości w sprawach cywilnych w codziennej praktyce prawnej. W przypadku wystąpienia konkretnego problemu w sprawie transgranicznej można skontaktować się nie tylko z organem centralnym, lecz także z punktem kontaktowym europejskiej sieci sądowej w danym kraju. Punkt kontaktowy może na przykład zasięgnąć informacji o aktualnym statusie wniosku, pomóc dwóm sądom w nawiązaniu kontaktu lub znaleźć dane kontaktowe właściwego organu w innym państwie członkowskim UE.

Tu znajduje się więcej informacji o europejskiej sieci sądowej i o tym, w jaki sposób może ona pomóc.

Jak znaleźć krajowy punkt kontaktowy?

Przydatne linki

- Informacje o prawie ukraińskim:
  - informacje o ukraińskim prawie ochrony dzieci i małoletnich bez opieki (293.07 KB - PDF) [PL](#);
  - pytania i odpowiedzi na temat ukraińskiego prawa rodzinnego (353.75 KB - PDF) [PL](#);
  - procedura powrotu do Ukrainy dzieci przebywających w placówkach (118.67 KB - PDF) [EN](#);
  - wielojęzyczny formularz online dla ukraińskich dzieci podróżujących do Unii Europejskiej i przebywających w niej, który umożliwia ukraińskim rodzicom lub przedstawicielom prawnym dziecka podróżującego do Unii Europejskiej zadeklarowanie, kto jest odpowiedzialny za podróżowanie z dzieckiem lub sprawuje nad nim władzę rodzicielską.
- Organy centralne:
  - rozporządzenie Bruksela II bis;
  - rozporządzenie Bruksela II ter;
  - konwencja haska z 1996 r. o ochronie dzieci.
- Utworzona przez Radę Europy Grupa Konsultacyjna ds. Dzieci z Ukrainy:
  - Kompendium wiedzy o transnarodowych procedurach i współpracy (4.07 MB - PDF) [EN](#);
  - Nota informacyjna - Przysposobienie dziecka w czasie wojny w Ukrainie (3.76 MB - PDF) [EN](#);
  - Omówienie kontekstu - Reagowanie na inicjatywy adopcyjne w sytuacjach nadzwyczajnych (3.63 MB - PDF) [EN](#).
- Nota informacyjna konferencji haskiej w sprawie dzieci pozbawionych środowiska rodzinnego z powodu konfliktu zbrojnego w Ukrainie.
- Strona internetowa konferencji haskiej poświęcona ochronie dzieci.
- Stosowanie konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci do dzieci pozbawionych opieki i odseparowanych od rodziców.
- Sprawozdanie wyjaśniające do konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci.
- Praktyczny podręcznik dotyczący funkcjonowania konwencji haskiej o ochronie dzieci z 1996 r.
- Publikacje Europejskiej Sieci Sądowej (w tym poradniki praktyczne dotyczące stosowania rozporządzenia Bruksela II bis i rozporządzenia Bruksela II ter).
- Praktyczne narzędzie dla opiekunów: Tymczasowa ochrona dzieci bez opieki uciekających przed wojną w Ukrainie.

[1] Od 1 sierpnia 2022 r. rozporządzenie Bruksela II bis zastąpiono rozporządzeniem Bruksela II ter, ale rozporządzenie Bruksela II bis nadal ma zastosowanie, jeżeli postępowanie wszczęto przed 1 sierpnia 2022 r.

[2] Zgodnie z art. 2 pkt 1 rozporządzenia Bruksela II bis i art. 2 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Bruksela II ter termin „sąd” obejmuje każdy organ w państwie członkowskim posiadający jurysdykcję w sprawach wchodzących w zakres stosowania tych dwóch rozporządzeń.

[3] Te dwa rozporządzenia nie mają zastosowania do Danii, która stosuje podobne przepisy jurysdykcyjne

zawarte w konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci.

[4] Odnośnie do interpretacji „miejsca zwykłego pobytu” zob. np. wyroki TSUE w sprawach: [C-523/07](#), [C-497/10 PPU](#), [C-376/14 PPU](#), [C-111/17 PPU](#), [C-512/17](#) i [C-393/18 PPU](#). Więcej informacji można znaleźć także w [praktycznym przewodniku dotyczącym stosowania rozporządzenia Bruksela II ter](#).

■ Ostatnia aktualizacja: 18/09/2025

Stroną zarządza Komisja Europejska. Informacje na tej stronie nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej, nie ponosi ona również odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane czy odniesienia na niej zawarte. Więcej informacji na temat praw autorskich odnoszących się do stron UE znajduje się na stronie „Informacje prawne”.